

200709826 - 99
KV/EMB 3/2

Norges vassdrags- og energidirektorat
Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO

Att: Eilif Brodtkorp

Oslo, 15. april 2011

Ansvarlig advokat: Ulf Larsen
Referanse: 13790- 684

SØKNAD OM KONSESJON FOR BYGGING MV AV SAULAND KRAFTVERK I HJARTDAL KOMMUNE I TELEMARK FYLKE - HØRINGSUTTALELSE

1 INNLEDNING

Det vises til søknader om konsesjon til bygging av Sauland Kraftverk fra Skagerak Kraft AS (i det videre omtalt som "Skagerak") med høringsfrist til 15. april 2011. Vi representerer grunneierne ved Sønderlandsvatn som er berørt av eksisterende kraftutbygging og som vil bli ytterligere berørt ved en eventuell konsesjon til ytterligere utbygging i vassdraget.

Fristen for å komme med merknader til høringsuttalelsen er rettidig.

Når det gjelder merknader som gjelder forholdene i Sønderlandsvatn har våre klienter i en egen høringsuttalelse datert 10. april 2011, som følger vedlagt herværende brev, gjort utførlig rede for miljøskadene i Sønderlandsvatn som følge av tidligere regulering, påregnelige konsekvenser av en ny utbygging og hvilke avbøtende tiltak som etter deres oppfatning må gjøres for å bedre forholdene i Sønderlandsvatn. Vi viser til det som er uttalt i den vedlagte uttalelsen og punkt 3 nedenfor. Som man ser av våre klienters høringsuttalelse tar de bl.a. til orde for at konsesjonsbehandlingen må samordnes med den alminnelige vilkårsrevisjon som vil skje for de tidligere reguleringskonsesjoner, og at de avbøtende tiltak mv. som må iverksettes ved Sønderlandsvatn må vurderes samlet sett i lys av den nye konsesjonsbehandlingen og den alminnelige vilkårsrevisjonen.

Vi har fått opplyst at NVE overfor Hjarthdal kommune har gitt uttrykk for at man vil ta stilling til krav om en alminnelig vilkårsrevisjon *etter* at konsesjonen for Sauland kraftverk er behandlet. Dette vil etter vårt syn være svært uheldig, og heller ikke uttrykk for en riktig rettsoppfatning.

Vi er av den klare oppfatning at vilkårsrevisjonen og behandlingen av den nye konsesjonen må samordnes, slik at NVE må pålegge konsesjonssøker å avbøte skader som følge av tidligere

110415_b_nve_lundogco_ul

reguleringer i vassdraget samtidig som det må oppstiles nye vilkår for å bedre miljøkvaliteten i Sønderlandsvatn. Dette underbygges nærmere nedenfor i punkt 2.

2 SAMORDNING AV BEHANDLINGEN AV NY KONSESJON MED REVISJON AV DE TIDLIGERE KONSESJONSVILKÅRENE

2.1 Naturmangfoldlovens prinsipper for utøvelse av offentlig myndighet

I henhold til naturmangfoldloven § 7 skal miljøprinsipper nedfelt i lovens §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer for utøvelse av offentlig myndighet, og vurderingene skal fremgå av beslutningen. Naturmangfoldlovens § 10 lovfester prinsippet om økosystemtilnærming og samlet belastning:

“En påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for.”

I forarbeidene beskrives prinsippet slik i Ot.prp. nr. 52 (2008-2009) punkt 8.6.6.4:

“Departementet mener at prinsippet om samlet belastning gjenspeiler et sentralt element i økosystemtilnærmingen. Den gradvise forvitring av leveområder er en vesentlig trussel mot det biologiske mangfold, og inngrepene finner gjerne sted bit for bit, over tid, til den samlede belastningen er så stor at leveområder, arter eller genetisk mangfold kan gå tapt. Det er derfor en utfordring å se de samlede påvirkningene i sammenheng. Dette gjelder ikke bare påvirkninger med direkte lokal tilknytning, men også mer generelle påvirkninger som klimaendringer eller langtransporterte forurensninger, som bidrar til belastningen på økosystemene. Et viktig verktøy for å se belastninger i sammenheng er planlegging etter plan- og bygningsloven. Et annet viktig verktøy kan være områdevern etter naturmangfoldloven. Prinsippet om samlet belastning bør imidlertid gjelde mer generelt. Det vil si at myndighetene ved avgjørelser etter det enkelte sektorlovverk må ta hensyn til andre eksisterende eller planlagte inngrep.

Resultatet av en slik vurdering trenger ikke nødvendigvis å være at tiltak ikke tillates. Som ellers vil det i en vurdering ut fra fritt skjønn måtte legges vekt på en rekke kryssende hensyn. Naturverdiene i en gitt sak vil ikke nødvendigvis måtte få gjennomslag. I en del tilfeller kan også en konsentrering av påvirkninger være hensiktsmessig for å la andre områder med større naturverdier være mer upåvirket. Prinsippet om samlet belastning krever imidlertid at myndighetene ikke kan la være å se påvirkningene i sammenheng når miljøpåvirkningen vurderes.” (vår understrekning)

I NVEs forslag til retningslinjer for revisjoner side 6 sier NVE at de miljørettslige prinsippene - herunder prinsippet om samlet belastning - gjelder både ved nye tillatelser og ved revisjon av konsesjonsvilkår:

"Vannkraftverk må også avklares i henhold til annet lovverk som for eksempel kulturminneloven, forurensningsloven og naturmangfoldloven.

Naturmangfoldloven trådte i kraft 1. juli 2009 og fastsetter forvaltningsmål for arter, naturtyper og økosystemer, og lovfester en rekke miljørettslige prinsipper (§§ 8-12). Naturmangfoldloven legger føringer for myndigheter som gir tillatelse til tiltak som vil kunne få betydning for naturmangfoldet. I revisjonssaker vil prinsippene i §§ 8-12 legges til grunn ved behandlingen av den konkrete sak."

Det er på denne bakgrunn nødvendig å se nye tillatelser og revisjon av gamle tillatelser i samme vassdrag i sammenheng, og når de i tillegg kan påvirke hverandre er dette særlig viktig.

En slik samordning vil også være til fordel for konsesjonssøkeren. Når vassdragsmyndigheten er forpliktet til å gjøre en vurdering av den samlede belastningen i vassdraget, kan det tenkes at gamle konsesjoner uten oppdaterte miljøvilkår setter en stopper for ytterligere miljøpåvirkninger av hensynet til den samlede belastningen i vassdraget. Dersom søknaden samordnes med miljøforbedrende tiltak i en eldre konsesjon, kan det imidlertid tenkes at vassdraget tåler den samlede belastning ved en ny utbygging.

I forslaget til nye retningslinjer for revisjoner skriver for øvrig NVE følgende om samordning av revisjoner og tillatelse til O/U-prosjekter:

"Det er allerede etablert praksis at NVE ser O/U- prosjekter og revisjon i sammenheng der det er hensiktsmessig og mulig. Dette er en praksis som vil bli videreført i kommende revisjonssaker. NVE vil ved fremtidige revisjonssaker be konsesjonæren vurdere om det finnes realistiske O/U- prosjektersom naturlig kan ses i sammenheng med vilkårsrevisjonen. En første grovvurdering av potensielle O/U-prosjekter gjøres tidlig i prosessen i samarbeid med forvaltningen og berørte interesser.

I de tilfeller der en vilkårsrevisjon og et O/U-prosjekt berører samme konsesjon eller konsesjoner vil NVE søke å behandle revisjonskravene som en del av den ordinære konsesjonsbehandlingen av O/Uprosjektet. Gjennom endring av eksisterende vilkår og/eller fastsettelse av nye vilkår, vil NVE trolig kunne håndtere og løse mange av kravene i en revisjon.

Eventuelle krav som omhandler forhold som ikke kan finne sin løsning gjennom saksbehandlingen av O/U-prosjektet, for eksempel krav som er knyttet til andre konsesjoner enn dem som omfattes av O/U-prosjektet, vil måtte inngå i et eget revisjonsdokument som behandles parallelt med søknaden om O/U.

Det vil bli satt krav til fremdrift i saker hvor en kombinerer O/U og vilkårsrevisjon.

En slik samordning som NVE åpner for når det gjelder O/U-prosjekter bør også foretas for de tilfeller hvor det foreligger andre utbyggingsprosjekter enn O/U, og hvor vilkårsrevisjon og ny konsesjon vil ha påvirkning på hverandre.

2.2 Ny vannforvaltning

Forarbeidene til naturmangfoldloven trekker frem behovet for gode forvaltningsverktøy for å praktisere prinsippet om samlet belastning. I vannforvaltningen er verktøyet den nye vannforvaltningen som er innført i henhold til vanndirektivet. Økosystemtilnærmingen er sentral for i den nye vannforvaltningen, med krav til utarbeidelse av sektorovergripende vannforvaltningsplaner og tiltaksprogram for å sikre en samordnet og helhetlig vannforvaltning på tvers av sektorene. I henhold til ny vannforvaltning er det derfor nødvendig å se vassdragets samlede belastning i sammenheng, og dette må også innebære en koordinering av miljøforbedringer i gamle konsesjoner og tillatelse til nye vannkrafttiltak.

2.3 Begrunnelsesplikt

For øvrig kan det nevnes at det i naturmangfoldlovens § 7 er en begrunnelsesplikt for forvaltningen som redegjør for hvordan miljøprinsippene er vurdert og tillagt vekt i de beslutningene som fattes. I merknadene til bestemmelsen står det presisert at denne begrunnelsesplikten er *særskilt viktig* for å bidra til at den samlede forvaltningen er i tråd med prinsippene, og at tolkningen av prinsippene blir mest mulig ensartet.

NVE er derfor i sitt vedtak nødt til å gi en begrunnelse i sitt konsesjonsvedtak om hvordan hensynet til den samlede belastningen for vassdraget er vurdert.

3 KONKRETE KRAV

I tråd med det som følger av våre klienters vedlagte uttalelse kreves følgende dersom Skagerak gis konsesjon:

- Skagerak må pålegges å sprengte bort/grave vekk sivveksten og hindre videre gjengroing. Langsiktige tiltak må etableres.
- Elva Kova må gjenåpnes med utslipp på 2-3m³ vann pr. sek. som minstevannføring for å sikre gjennomstrømning. Dette bør være problemfritt i og med at vannet tas tilbake etter Sønderlandsvann.
- Vannstanden må heves gjennom reetablering høyere av terskel som ikke lekker, og med hevet uttaksnivå fra Sønderlandsvann.
- Minstevannføring og median vannføring må klart defineres i tidsintervaller og overvåkes kontinuerlig.
- Flomvannsikringen må være eksakt og garanteres innenfor normalintervaller.

- Dersom 1000 års flommen – eller 50 års flommen - forstyrrer eksisterende utbyggingsplaner, må selve utløpet av Sønderlandsvann utvides. Dette krever at eksisterende utløp utvides og eksisterende livsfarlige bro erstattes med bro som tilfredsstillir dagens krav til veisikkerhet.
- Inntaksnivå må heves vesentlig ved en eventuell konsesjon til utbygging og variasjonen i vannspeilet må tilpasses det faktum at Sønderlandsvann er et meget grunt vann og svært sårbart.

****

Det tas forbehold om ytterligere bemerkninger på vegne av våre klienter.

Med vennlig hilsen

Advokatfirmaet Lund & Co DA

Ulf Lårsen

Partner

Møterett for Høyesterett

ul@lundogco.no

**Sønderlandsvann
Sauland Kraftverk – Hjartdøla kraftverk**

I forbindelse med konsesjonssøknaden for Sauland Kraftverk har og vil grunneierne og eiere av magasinet og vannet Sønderlandsvann søkt å rette fokus på den miljøkatastrofe som skjer – og har skjedd gradvis gjennom de siste 50 årene for Sønderlandsvann. **Deler av Sønderlandsvann er nå i ferd med å omdannes til myr. Dersom Skagerak får bygge ut som planlagt vil myrdannelsen tilta og store deler av Sønderlandsvann vil være myr i perioder av året med lavt tilsig.**

Uansett utbygging eller ikke er det et krav fra grunneierne at Skagerak bringer miljø og liv tilbake i Sønderlandsvann. Gjennom enkle midler kan dette skje.

- Skagerak må pålegges å sprengte bort/grave vekk sivveksten og hindre videre groing. Langsiktige tiltak må etableres.
- Elva Kova må gjenåpnes med utslipp på 2-3m³ vann pr. sek. som Minstevannføring for å sikre gjennomstrømning. Dette bør være problemfritt i og med at vannet tas tilbake etter Sønderlandsvann.
- Vannstanden må heves gjennom reetablering høyere av terskel som ikke lekker og med hevet uttaksnivå fra Sønderlandsvann.
- Minste vannføring og Median vannføring må klart defineres i tidsintervaller og overvåkes kontinuerlig.
- Flomvannsikringen må være eksakt og garanteres innenfor normalintervaller.
- Dersom 1000 års flommen – eller 50 års flommen forstyrrer eksisterende utbyggingsplaner må selve utløpet av Sønderlandsvann utvides. Dette krever at eksisterende utløp utvides og eksisterende livsfarlige bro erstattes med bro som tilfredsstillende dagens krav til veisikkerhet.

Ved en evt. utbygging må inntaksnivå heves vesentlig og variasjonen i vannspeilet må tilpasses det faktum at Sønderlandsvann er et meget grunt vann og svært sårbart.

”På bakgrunn av undersøkelsene som nå er gjort i Sønderlandsvann kan det slås fast at økt tilgroingstakt hovedsakelig skyldes endringer i

vannføring og vannstand. Det er ingen holdepunkter for at den totale tilførsel av plantenæringsstoffer har økt særlig i perioden 1958 – 2010”.

Dette er hovedkonklusjon i Rapport fra Sweco Miljøutredning Sønderlandsvann datert 29.11.2010. Det var etter krav fra grunneierne at denne undersøkelsen ble en realitet.

Videre konkluderer rapporten med følgende: **”Tilgroing av vannet vil fortsette selv om hastigheten er ukjent. Det kan være aktuelt å følge med på denne utviklingen og finne eventuelle avbøtende tiltak”.**

Vi er sjokkert over at fagrapportene som underlag for konsesjonssøknaden fra Skagerak ikke makter å se mer en 10 - 20 år tilbake og tilnærmet 0 i fremtid – nesten utrolig at perspektivet er så snevert i en sak som har hatt og vil få så store miljømessige konsekvenser for innbyggerne i deler av Hjartdal kommune. Et hedelig unntak er Hydroevalueringen som evner å sammenligne forholdene før utbyggingen av Hjardøla for 50 år siden.

Vi som grunneiere rundt Sønderlandsvann er sjokkert over at tilnærmet alle fagevalueringer ikke tar utgangspunkt i tiden før utbygging av Hjardøla Kraftverk i på 60 tallet og før uttørking av Kova og Skogsåa med gjengroing av Sønderlandsvann – men elegant hopper over utbyggingen som tilnærmet ingen utbygging er skjedd.

Konsesjonssøknaden til Skagerak med underliggende dokumentasjon konkluderer med følgende konsekvensgrader oppsummert i Orientering om konsesjonssøknad:

Natur miljø – sum	Middels negativ
Flora	Stor Negativ
Vilt	Middels negativ
Fisk og ferskvann	Liten- middels negativ
Verna områder	Ingen Konsekvens

For oss grunneiere som lever i miljøet nær Sønderlandsvannet er det åpenbart at de fleste av forfatterne av fagrapportene i tilknytning til konsesjonssøknaden for Skagerak neppe har vært på stedlig befarings i de kritiske perioder av året. Da ville de forstå at denne reguleringen vil akselerere omdanningen at Sønderlandsvann til myr. **Ved den foreslåtte senking av vannspeilet i Sønderlandsvann på 75 cm vil bunnen av Sønderlandsvann flere steder bli synlig. Vannkanten vil krympe og vannet forsvinner fra mange langgrunne strender. Vannet er kort og godt for grunt.**

Per Aass anbefalte en terskel ved utløpet av Sønderlandsvann og konkluderte i sin konsekvensrapport fra 1955 som følger: **"Sønmlandsvann er et så verdifullt vann, at hvis man med enkle midler kan holde vannstanden på det nåværende nivå (1955 nivå) bør tanken tas opp til overveielse"**.

I 1958 gjentar Per Aass sin tilråing og konkluderer denne rapporten med **"Vi vil derfor absolutt tilrå at ekspropriannten pålegges å bygge og vedlikeholde en slik terskel.**

Det ville vært en katastrofe for Sønderlandsvannet om ikke terskelen hadde blitt tvunget igjennom etter utbyggingen ide bunnen flere steder i perioder ville være blåttlagt.

Alle – absolutt alle som leser den Hydrologiske fagrapporten forstår at da nedbørsfeltet til Sønderlandsvann ble redusert med 222km², - fra 373km² før utbygging av Hjartdøla i 1960, til 151km² som i dag,- ville dette inngrepet få store konsekvenser for vannet. Omreguleringen av nedslagsvannet innebar en reduksjon av vanngjennomstrømningen i Sønderlandsvannet med ufattelige 127 millioner m³ vann pr. år. Konsekvenser for et i utgangspunktet så grunt vann som Sønderlandsvann ville vært fatale om ikke beslutningen om en terskel i utløpet var presset gjennom.

Fra skjønnsdokumentene fra 1970 står det skrevet at:

- Vannstanden i Sønderlandsvann sank ca. 50cm etter utbygging. Generelt fremsto vannstanden lavere enn forutsatt.
- Overflatevegetasjonen i 1970 (snaut 10 år etter utbygging) hadde tiltatt på grunne områder av vannet. Den tiltagende tilgroing er en følge av redusert gjennomløp. Dette har fått og får fremtidige konsekvenser for fisket i vannet.
- Skjønnnet konstantere at Sønderlandsvann er et grunt vann. Vannet er således svært sårbart for inngrep.

Fra avsnitt om fiskeriet i Sønderlandsvann skriver Per Aass i sin rapport **"Sønmlandsvann må i det hele tatt sies å være et usedvanlig godt fiskevann. Det er kjent langt utenfor bygdas grenser...." Fiskens kvalitet har gradvis blir forverret – noe som i sin tur nå gjør fisken som matfisk ikke særlig interessant.**

Det er nå gått 50 år siden utbyggingen. Revisjonen står for døren.

Hjardal kommune er "uroa over attgroinga" sier Rådman Rune Engelhult i brev av 10.11.2010. Videre skriver han "Når det gjeld revisjon av konsesjonsvilkåra (50 års revisjon) er det ei sak Hjardal kommune vil sjå på

etter at dei nye søknadene om konsesjon for utbygging av Hjordalsvassdraget er handsama. Dette er i tråd med tilråinga vi har fått fra NVE”.

Med mindre der er forhold man ikke kjenner til fremstår kommunen svært anonym og tiltaksløs i forhold til både de miljømessige og økonomiske konsekvenser utbyggingen fører med seg. Det er derfor nødvendig at Hjordals velgere snarest bringer saken opp på dagsorden i kommunal sammenheng.

Det fremstår som helt uvirkelig i 2011 at NVE vil gi sin tilslutning til at det ikke er nødvendig med en 50 års Revisjon og gjennomgang av miljøskader påført ved forrige utbygging, før Skagerak igjen går løs på Sønderlandsvann og Skogsåa. NVE bidrar i så fall til å tåkelegge 50 år med miljøødeleggelser tilgroing, ødelagt fiske og til tider svært, svært lav vannføring under en lekk terskel. Kova kan ikke bli tørrere, og Skogsåa forvandles i beste fall til en liten bekk. Signaler fra NVE er imidlertid positive da avbøtende tiltak for Sønderlandsvann vil bli underlagt en seriøs vurdering i forbindelse med en eventuell utbygging.

Revisjon eller ikke. Det må være et krav fra NVE overfor enhver utbygger å rydde opp i ødelagte miljøområder før ny konsesjon blir tildelt. Det er registrert (Aftenposten 24.07.2008) at NVE nå innser at gamle dagers reguleringer var feil og at natur, miljø og fisk får prioritert status. **NVE som forvalter av Norges vann og energiressurser må gripe innfor å hindre at store deler av Sønderlandsvann blir omdannet til myr.**

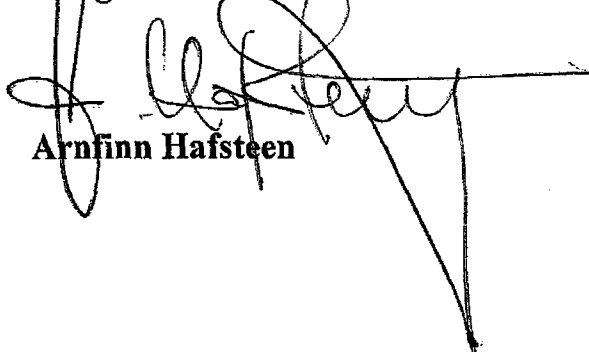
Vassføring i Skogsåa ved utløpet av Sønderlandsvann viste en Middelvassføring i 1958 på $10,7\text{m}^3$ pr. sek. Etter utbygging av Sauland Kraftverk vil Median Vassføring være $0,1\text{m}^3$ pr. sek. Disse $0,1\text{m}^3$ vann pr. sek. forutsetter tilstrekkelig tilsig. Dette innebærer at det ikke er noen garanti for at situasjonen forverres ytterligere – mot 0 vann over terskelen og 0 gjennomstrømning i vannet. Årsprofilen for vannføring med ukevariasjoner i perioden 1959 – 2004 for naturlig, eksisterende og vannføring etter utbygging taler sitt tydelige språk: **Det er ikke vanskelig å konkludere med at Skogsåa etter utbyggingen til tider vil være tilnærmet tørr.**

Av avbøtende tiltak foreslår Skagerak rasteplass ved utløpet av Sønderlandsvann. Dette er bare en bekreftelse på at Skagerak som utbygger dessverre ikke er i nærheten av å forstå hvilke miljøkonsekvenser og ødeleggelser de utsetter Sønderlandsvann og Skogsåa for gjennom en utbygging. Inntak Sønderlandsvann fremkommer med konsekvensgrad Middels til Stor negativ. Det er greit at Skagerak kamuflerer miljøødeleggelsene i avbøtende tiltak. **Men verken kommunen, grunneierne eller turister og forbigående trenger en rasteplass i enden av et ødelagt vann der Skagerak i sin visdom om flom har konstruert et kunstig vannspeil i enden**

av en demning som det så vidt pipler (hvis vi er heldige) vann over. Det alle trenger er å få tilbake vannspeilet i Sønderlandsvann uten gress slik det fremsto før utbyggingen av Hjartdøla.

Heldigvis er dette med enkle midler mulig oppnå bare viljen er tilstede.

Før grunneierne ved Sønderlandsvann

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Arnfinn Hafsteen', written over the printed name below it. The signature is fluid and cursive, with a long horizontal stroke extending to the right.

Arnfinn Hafsteen